

Universitetet
i Stavanger

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP

BACHELOROPPGAVE

Studieprogram: BBDBAC/BBLBAC

Høst 2022

Forfattere: Ane Fløisvik & Mathilde Nygård Høgstøl

Kandidat nummere: 5105 & 5112

Tittel: Hvordan legger pedagogiske ledere i bybarnehage til rette for å gi barn erfaringer med natur?

Fag:

Fysisk fostring

Hovedbegreper i oppgaven:

Tilrettelegging, erfaringer i natur og bybarnehage

Stavanger

04.01.2023

dato/år

Innholdsfortegnelse

Sammendrag.....	4
Forord.....	5
1.0 Innledning	6
1.1 Bakgrunn for valg av tema.....	6
1.2 Begrepsavklaring.....	7
1.3 Oppbygging av oppgaven.....	7
2.0 Teori	8
2.1 Pedagogisk planlegging.....	8
2.2 Den pedagogiske lederen	9
2.3 Bybarnehager	10
2.4 Barns naturopplevelser.....	10
2.5 Barns lek i naturen.....	11
3.0 Metode.....	14
3.1 Metodevalg.....	14
3.2 Utforming av spørsmål til intervju	15
3.3 Valg av informanter og gjennomføring av intervju.....	15
3.4 Bearbeiding og analyse av data.....	16
3.5 Etske hensyn	16
3.6 Fordeler og ulemper ved metoden.....	17
4.0 Resultat.....	18
4.1 Pedagogens tanker og oppfatninger om barns naturopplevelser og lek i natur	18
4.1.1 Hva er natur for deg?.....	18
4.1.2 Betydningen av naturopplevelser og lek i natur	19
4.1.3 Oppfatning om barns lek i naturen	19
4.2 Pedagogens erfaringer med tilrettelegging for naturopplevelser og lek i naturen.....	20
4.2.1 Ute- og naturområder	20
4.2.2 Tur	21
4.2.3 Utfordring / begrensning	22
4.2.4 Personalets rolle	23
5.0 Drøfting	24
5.1 Tilgjengelige naturområder og pedagogens evne til å utnytte dem.....	24
5.2 Personalets holdninger til å være ute i naturen og uteområdet.....	26
5.3 Naturopplevelser og lek i natur	28
6.0 Avslutning	32

7.0 Litteraturliste	33
8.0 Vedlegg	36
8.1 Vedlegg 1	36
8.2 Vedlegg 2	38
8.3 Vedlegg 3	39

Sammendrag

Innledning: Utbygging av norske byer og tettsteder går ofte på bekostning av naturområder. Barnehageloven og rammeplanen for barnehagen legger føringer for at barn skal få oppleve natur. Vi stiller spørsmål ved om barn i bybarnehager får anledning til å være ute i naturen, og på den måten oppleve mangfoldet naturen har å tilby. *Hvordan legger pedagogiske ledere i bybarnehage til rette for å gi barn erfaringer med natur?*

Metode: I bacheloroppgaven har vi utført et semistrukturert intervju for å belyse problemstillingen vår. Svarene fra informantene er analysert, og hovedfunn og underkategorier er presentert.

Resultat: Pedagogene mente at deres tanker og oppfatninger om barns naturopplevelser og lek i natur var avgjørende. De hadde ulike erfaringer med å tilrettelegge for naturopplevelser og lek i naturen. Pedagogens egen rolle og bevisstgjøring av utfordringer og begrensninger ble trukket frem som de viktigste faktorene for hvordan naturens muligheter ble benyttet.

Diskusjon: Natur er et begrep som er vanskelig å definere, og er subjektivt preget. Faglitteratur og forskning har påpekt at uberørt natur er vanskelig å finne i bybarnehager. Det er opp til barnehagen og pedagogen å finne naturområder som kan benyttes i det pedagogiske arbeidet. Pedagogens egne holdninger påvirker hvordan barna opplever glede og utvikling i naturen. Faktorer som bekledning var avgjørende for om barna kunne få utfolde seg fritt utendørs. Naturen inviterer til utforskning og kreativitet, og pedagogen må engasjere seg i barnas møte med naturen, for at de skal få best mulig utbytte av naturopplevelsen.

Konklusjon: Bacheloroppgaven har vist at pedagogens rolle er avgjørende for at barna skal få oppleve det naturen har å by på. Den pedagogiske lederen må ha kunnskaper om hvordan naturen kan bidra til økt læring, utvikling og lek hos barn. Denne kunnskapen er viktig i videre forskning.

Forord

Vi ønsker å takke informantene som stilte opp til intervju og ga oss innholdsrike svar som kunne brukes til å besvare vår problemstilling. Vi ønsker også å takke Ingunn Berrefjord Ugelstad som har gitt oss god og verdifull veiledning og forståelse for hva det innebærer å skrive en bacheloroppgave. Dette har vært en krevende og spennende prosess, hvor vi har fått prøvd oss som forskere.

1.0 Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Mange barn i Norge vokser opp i byer eller i bynære strøk, hvor også barnehagen befinner seg (Jørgensen-Vittersø & Vik. s. 5). Det bygges stadig tettere både i og rundt byer, noe som fører til at tilgangen på natur begrenses. En måling gjort av Statistisk sentralbyrå fra 2021, viser til at 93,4% av barn i alderen 1-5 år har plass i en barnehage (SSB, 2021). I henhold til rammeplanen for barnehagen skal barnehagen og de pedagogiske lederne tilrettelegge for at barn får utvikle seg og leke i naturen (Kunnskapsdepartementet, 2016, s. 52). Barn skal få bli kjent med alle naturens årstider, og få oppleve glede gjennom naturopplevelser.

Vi har erfaringer fra ulike typer barnehager gjennom praksis og jobb, og vi var begge innom en gårdsbarnehage. Det var her interessen for temaet til oppgaven startet. I denne barnehagen fikk barn gjøre seg erfaringer med naturen gjennom nære og tett skoger, bekker og vann hvor de også kjøre båt og fisket. Barna fikk erfaringer med dyr og hvordan man skal ta vare på ulike dyr. Vi ble fasinert av hvor mye kunnskap og førstehåndserfaringer barna fikk oppleve fra og i naturen hver dag. I tillegg var det interessant å se hvor engasjerte personalet var for at barna fikk utforske selv og hvordan de voksne lærte barna ulike måter man kan ta vare på naturen.

Vi har inntrykk av at barn i bybarnehager får for lite erfaringer med naturen, og mindre sanselige opplevelser. Vi stiller spørsmål til om barn i bybarnehager får nok tid og anledning til å være ute i naturen, og på den måten får se, lukte, høre, føle og smake på det mangfoldige naturen har å tilby. Vi vil undersøke hva som kreves av barnehagen og de pedagogiske lederne for å oppfylle de kravene som settes gjennom gjeldende lovverk og rammeplanen for barnehagen. Ut ifra denne forkunnskapen lyder problemstillingen som følger: *Hvordan legger pedagogiske ledere i bybarnehage til rette for å gi barn erfaringer med natur?*

1.2 Begrepsavklaring

Norske byer og tettsteder vokser raskt med utbygging av boliger, og dette går ofte på bekostning av naturområder (Vik et al., 2021, s. 86). Med *bybarnehage* mener vi en barnehage som er lokalisert i en by eller tettsted som har begrenset tilgang til naturområder.

Med å *legge til rette for* mener vi hvordan pedagogiske ledere tenker, planlegger og organiserer hverdagen for barn. Tilrettelegging skjer gjennom systematisk arbeid med årsplaner, månedsplaner og dagsplaner. Den pedagogiske lederen har ansvar for å utvikle didaktiske planer ut ifra de overordnede temaene som gjelder i barnehagen.

1.3 Oppbygging av oppgaven

Vi har intervjuet fire pedagogiske ledere i to barnehager, lokalisert i by og bynære områder. Vi har fått snakke med pedagogiske ledere på småbarnsavdeling og storbarnsavdeling i begge barnehagene. Intervjuene danner grunnlaget for denne oppgaven. Spørsmålene vi stilte, satte søkelys på deres tanker omkring natur, hvordan barn leker i naturen og hvordan den pedagogiske lederen legger til rette for at barn skal få ulike opplevelser og erfaringer fra naturen.

Innledningsvis har vi presentert bakgrunnen for valg av tema, hensikten med oppgaven og problemformuleringen. Videre er det presentert teori som er relevant for å besvare oppgaven. Vi gjøre rede for metoden som er brukt for å innhente data og presentere funnene vi har fått fra intervjuene. Avslutningsvis har vi drøfte funnene opp mot den relevante teorien, og komme med en konklusjon på problemstillingen vår.

2.0 Teori

2.1 Pedagogisk planlegging

I barnehagen skal det lages langsiktige og kortsiktige planer (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 37-38). Det skal utarbeides en årsplan som er et arbeidsredskap for personalet og gir informasjon om barnehagens pedagogiske arbeid. Det skal lages periodeplaner på avdelingene, samt aktivitetsplaner for de ulike månedene og årstidene. I rammeplanen for barnehagen står det: «Barnehagen skal legge til rett for mangfoldige naturopplevelser og bruke naturen som arena for lek, undring, utforskning og læring.»

(Kunnskapsdepartementet, 2017, s.52). Årsplanen skal dokumentere hvordan barnehagen legger til rette for at barna skal få naturopplevelser gjennom det pedagogiske arbeidet. I henhold til barnehageloven har barn rett til å få medvirke i planleggingen av pedagogisk virksomhet (2005, §3). Barnas alder har betydning for hvor mye deres ønsker skal vektlegges. Barnets beste skal alltid ligge til grunn i planleggingen av det pedagogiske arbeidet.

«Planleggingsarbeid er viktig for at personalet skal få en felles forståelse av hvordan den pedagogiske virksomheten skal drives, og for å bli enige om hvilke verdier barnehagen står for ...» (Osnes et al., 2017, s. 45). Barnehagen må ha en målformulering som inkluderer overordnede mål, generelle mål og arbeidsmål (Osnes et al., 2017, s. 47-49). Overordnede mål er forankret i lovverk og rammeplaner. Generelle mål skal fokusere på fagområder, og barnehagen og personalet skal jobbe mot dette målet. Arbeidsmål deles inn i ferdighetsmål, holdningsmål og kunnskapsmål. Om barnehagen ønsker et mål om at barna skal bli glade i naturen, er det viktig at aktivitetene er tilpasset slik at målet oppnås. Arbeidsmål skal for eksempel gi barna kunnskaper og holdninger omkring naturen som de kan gjenkjenne og overføre til praksis når de er ute i naturen. En pedagogisk plan lages over en gitt periode, og sier hvilke mål som gjelder for perioden (Osnes et al., 2017, s. 51). Den pedagogiske planen er et forpliktende arbeidsdokument, og det vil være naturlig at barna får medvirke i utviklingen av denne.

2.2 Den pedagogiske lederen

Den pedagogiske lederen skal være til stede, tilrettelegge og involvere seg i barns opplevelser og lek utendørs (Fasting, 2017, s. 57-76). Den pedagogiske lederen må være ute i leken sammen med barna, og på denne måten kunne observere hvordan barna samhandler med hverandre. I noen situasjoner kan den pedagogiske lederen observere på avstand, andre ganger kan han/hun delta i leken sammen med barna. Ved å observere sammen med resten av personalet kan de se på barns motoriske utvikling, lek, læring og barnas bevegelsesglede, og reflektere sammen.

God kommunikasjon mellom pedagogen og barnet har en sentral rolle i barnehagehverdagen (Fasting, 2017, s. 59). Barn bør kjenne på mestring og glede for å kunne utvikle seg. Da er det viktig at den pedagogiske lederen kjenner barnegruppen godt. Når barna får oppleve mestring og glede kommer læringen enklere, og det er opp til den pedagogiske lederen å tilrettelegge aktiviteter som passer hvert enkelt barn. Ved å hjelpe barn i gang med en lek, sammen med andre og under trygge omgivelser bidrar det til større sannsynlighet for senere å starte en lek selv. Trygghet i naturen kommer gjennom kjennskap til naturområdene, og gode relasjoner med kjente pedagoger som følger opp barna i deres møte med naturen. (Fasting, 2017, s. 77). Barn opplever ofte den gode leken i naturen når de føler seg trygge. Barn blir tidlig mer søkende og utforskende av naturen, og ser på den som arena for lek på egenhånd når de har det godt. (Fasting, 2017, s. 63).

Den pedagogiske lederens væremåte er en viktig faktor for om barna ønsker å delta i en aktivitet (Osnes et al., 2017, s. 34-35). Den pedagogiske lederen skaper engasjement gjennom både verbalt språk og kroppsspråk. Det er flere faktorer som påvirker det pedagogiske læringsmiljøet (Osnes et al., 2017, s. 36-37). Fysiske faktorer som barnehagens uteområde eller naturområder i nærheten kan påvirke mulighetene til å benytte seg av naturen. Det psykososiale miljøet viser til hvordan barn forholder seg til andre barn, eller hvordan barn har det sammen med personalet. Psykologiske faktorer som barnas oppfatning av seg selv og personalets oppfatning av egen rolle spiller også inn her.

Den pedagogiske lederen må ha kunnskaper og ferdigheter om naturen (Osnes et al., 2017, s.220-221). Den pedagogiske lederen bør være trygg på de aktivitetene som foregår i naturen og selv kunne gjennomføre dem. I tillegg bør pedagogen gjøre seg kjent med naturområdene i nærmiljøet, øve seg på hvordan å håndtere kniv eller tenne et bål. Dette er

noe som vil skape et bredere, tryggere og mer avslappet grunnlag til når man har med en barnegruppe ut i naturen. Den pedagogiske lederen bør også kunne vurdere om naturområdet passer til målsetningen som er satt i den pedagogiske planen. Noen områder lokker til utforskning av naturens mangfold, mens andre byr på mer muligheter for lek. Man kan stille seg spørsmålet, hva er hensikten med å være her, eller om man velger å tre inn i naturen uten noe spesielt fokus. For at barn skal tilegne seg kunnskaper gjennom ulike naturopplevelser, krever det kompetente voksne. En godt gjennomtenkt fordeling av personalets initiativ og bestemmelser og barnas initiativ og lek, kjennetegner en god faglig tilnærming. Dette på en måte som gjør at de får tidlig og gode sanselige erfaringer. Personalet må se barna, kunne bistå og oppmuntre, tilrettelegge materielt, ha en undersøkende tilnærming til leken, fenomenet eller hendelsen (Kaarby & Tandberg, 2021, s. 100-103).

2.3 Bybarnehager

Det er en økende bekymring i samfunnet at barn som vokser opp i dag har mindre kontakt med naturen enn tidligere. Ved inngangen til dette nye tiåret hadde vi mistet 70-80% av naturen som fantes i norske byer i 1950 (Vik et al., 2021, s. 86). I 2018 manglet over 30% av barnehagene i byer og tettsteder trygg tilgang til større parker, og over 50% til større naturterreng. Vik et al. sier at det er grunn til å tro at barnehager i byer eller tettbygde strøk har mindre uteområde fordi norske byer stadig er under utbygging (2021, s. 87). I mange byer finnes det mindre områder som små skogholt eller parker, hvor det er mindre naturelementer som trær, ulike planter og blomster (Neegaard, 2021, s. 249). Det kan være vanskeligere å finne urørte, store naturområder. Forskning har antydnet at tap av daglige interaksjoner med naturen vil redusere menneskers forståelse av den naturlige verden, og dermed verdsette den mindre (Soga et al., 2016, s. 143).

2.4 Barns naturopplevelser

Før vi tar for oss hva barns naturopplevelser innebærer, er det viktig å være klar over at begrepet natur i seg selv er svært vanskelig å definere, da det avhenger av kultur, personlige erfaringer og sammenhenger (Byhring & Syed, 2021, s. 124). Det mest vanlige

er å tenke seg at natur er urørte skogområder, vann, fjell og strandsoner som ikke er menneskeskapte (Neegaard, 2021, s. 248). Det er en felles enighet om at naturen spiller en vesentlig rolle for barns fysiske og psykososiale utvikling, vekst og læring (Moser & Martinsen, 2010, s. 459). For et barn er naturen et fristed med en åpen tiltale, som vil si at den har et mangfold av fortolkninger omkring bruken av den. Naturen oppfordrer til kreativitet, fantasi og konstruksjon (Fasting, 2017, s. 80-81). Det å sanse er en forbindelse vi mennesker gjør med omgivelsene rundt oss. Når et barn er i samspill med de naturomgivelsene det er en del av, vil det oppstå et relasjonelt *møte* gjennom sansene og de konkrete omgivelsene man fysisk har rundt seg. Slike møter kalles naturopplevelser (Skår et al., 2016, s. 43).

Naturen ses på som et redskap som hjelper til at mange barns kvaliteter kommer til overflaten gjennom interaksjoner. Naturen har betydning for barns utvikling og bidrar også til å skape tidlige kunnskaper om naturvern (Bagøien, 2003, s. 89). Gjennom å legge til rette for at barn får gode opplevelser i naturen, vil de få erfare verdien med den og gi barn en større forståelse. Dette er noe som på sikt kan være med å endre verdiprioriteringer. Denne endringen handler om respekt for naturen. Gjennom å oppleve noe vakkert og ikke-materielt kan det gi bedre livskvalitet. Opplevelser i nærnaturen kan få barn til å gjøre fornuftige handlinger ovenfor miljøet senere i livet (Bagøien, 2003, s. 93-94).

Når barn møter naturen settes det sterke følelser i sving. Det skapes "potensielle rom", et indre rom i oss når sanseintrykk strømmer på fra omgivelsene vi befinner oss i. Det utløses en indre ro som påvirker behovet for å uttrykke oss estetisk. Den kreative utviklingen vår blir bosted for tanker og forestillinger om hvordan å handle, og det er her opplevelser blir til (Bagøien, 2003, s. 91).

2.5 Barns lek i naturen

Lek er essensielt i et barns liv og grunnleggende for enhver handling de gjør. Barn leker fordi det er en del av deres natur og utviklingsprosess (Jensen, 2003, s. 112). Lek er et individuelt fenomen som bidrar til utvikling av språk, sosiale, emosjonelle og kognitive egenskaper (Skår et al., 2016, s. 41). Naturen karakteriseres som et godt lekemiljø (Osnes, 2017, s. 183). For å kunne forstå hvordan barn leker i naturen må man selv ha et bevisst

forhold til det som er naturlig og verdifullt for et barn å utvikle, i ut ifra de forutsetningene de har (Jensen, 2009, s. 112).

Änggård trekker frem at de fleste barn kan forestille seg noe som noe annet (2009, s. 226). Når barn er ute i skog, inspirerer naturens materialer til ulike former for leketøy, og en pinne kan bli noe helt annet i leken. I motsetning til leker vi ofte finner inne i en barnehage, som har tydelige hensikter omkring bruken, har naturmaterialer ingen. Når barn anvender ulike naturmaterialer i lek, blir det lagt større press på regien rundt leken (Änggård, 2009, s. 229). Ettersom materialet har en slik mangfoldig tolkningsmulighet, legges det ekstra mye press på barnas kommunikasjonsevne i leken. De må forsøke å formidle til hverandre, på et annet nivå slik at alle forstår og kan være med i leken. Miljøet barn befinner seg i kan også påvirke og invitere til ulike typer lek (Änggård, 2009, s. 225). Et vanlig tema forskere har sett gjenta seg når barn leker i skogen, er familielek. De leker at de sier og gjør hverdagslige ting og rutiner som familier gjør, ved bruk av materialene de finner rundt seg.

Skogen er et godt lekemiljø hvor barn gjerne får store, mangfoldige områder å utfolde seg på. Barn mestrer bedre å bevege seg på ujevnt underlag fordi det er naturlig (Osnes, et al 2017, s. 183). Slake og bratte skråninger, myke og harde jordområder, røtter, stokker og stein er eksempler på slike underlag vi finner i skogen. Barna blir nødt til å bruke mer av sansene sine og tilpasse bevegelsene ut ifra det området og den situasjonen de er i. Gjennom å krabbe rundt på ujevne underlag får også små barn stimulert kroppen (Osnes et al., 2017, s. 109). Barn som har skogen som sin leke-arena, utvikler bedre motorikk, balanse og koordinasjon enn barn som leker på barnehagens lekeplass med tradisjonelle lekeapparater (Osnes, 2017, s. 183).

I barnehagen er det viktig at vi har grunnleggende kunnskaper omkring klær. Hva som skal ligge innerst på kroppen for å beskytte mot varmetap, og hva som skal ytterst for å beskytte mot vind og vann (Osnes, 2017, s. 221). Ulltøy eller superundertøy, skal ligge innerst på kroppen, fordi det holder på varmen selv når det blir fuktig. Bomullsklær har ikke denne evnen, og det skal ikke mye aktivitet til før man blir fuktig og kaldt på kroppen. Hvilken type votter eller vanter man har på seg, kan ha stor betydning for et barnets

aktivitetsmuligheter utendørs (Osnes, 2017, s. 222). Votter eller fingervanter av ull kan ofte være bedre alternativer enn polvotter da stoffet er mykere og gjør at små barnehender lettere kan gripe ting. Fottøyet bør ha godt mønster slik at skoene ikke er glatte, og de bør være vannavstøtende og varme.

3.0 Metode

Olav Dalland henviser til Vilhelm Auberts definisjon av metode: «En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener formålet, hører med i arsenalet av metoder.» (2021, s. 53). I denne delen av oppgaven skal vi redegjøre for hvilken metode som ble brukt for å samle data, og om hvorfor vi har valgt den metoden. Videre kommer vi til å skrive om gjennomføringen, samt fordeler og ulemper ved bruk av metoden. Avslutningsvis i kapittelet skal vi forklare ulike etiske hensyn som ble tatt for å kunne gjennomføre prosjektet.

3.1 Metodevalg

Kvantitativ metode søker som formål å finne målbare data, mens kvalitativ metode søker å finne data som ikke lar seg måle med tall (Dalland, 2021, s. 54-55). Kvalitativ metode egner seg godt til å gå i dybden på et gitt tema, og gir en helhetlig forståelse av en gitt problemstilling. I valg av metode må det tas hensyn til faktorer som etikk, gjeldene regelverk og praktisk gjennomførbarhet (Dalland, 2021, s. 56-57). Forskerens førforståelse av et fenomen skal redegjøres for, og det må tas hensyn til dette i analysen av dataene som er samlet inn (Dalland, 2021, s. 85). Forskerens egne meninger kan også påvirke svarene som gis, og det er derfor viktig å avklare i forkant av intervjuet. I den kvalitative metoden vil det være tilnærmet umulig for forskeren å være objektiv, og han/hun må være bevisst på egne verdier og holdninger (Dalland, 2021, s. 61-63).

For å anse en metode som troverdig er det viktig av forskeren ærlig kan redegjøre for prosessen som er benyttet. Et intervju kan være mer eller mindre tilrettelagt på forhånd. Christoffersen & Johannessen deler dette inn i følgende kategorier; ustrukturert intervju, semistrukturert intervju, strukturert intervju og strukturert intervju med faste svaralternativer (2012, s. 78-79). I et semistrukturert intervju er det en forhåndsbestemt intervjuguide, men forskeren har mulighet til å endre på spørsmål og rekkefølge.

Ut ifra problemstillingen vår ønsker vi å undersøke hvordan pedagogiske ledere legger til rette for naturopplevelser i bybarnehager, og hvilke erfaringer de har knyttet til dette. Vi mener at kvalitativ metode best kan besvare denne problemstillingen, og har valgt å benytte intervju som metode. Informantene har da mulighet til å gi detaljerte svar på

spørsmålene. Vi har valgt å bruke semistrukturert intervju for å ha mulighet til å endre rekkefølgen på spørsmålene mens intervjuet pågår, samt å kunne stille utfyllende spørsmål underveis.

3.2 Utforming av spørsmål til intervju

Vi mente i forkant av intervjuene, at barnehager i byer eller bynære strøk, ikke hadde den samme tilgangen på natur som for eksempel natur- eller gårdsbarnehager. Denne antagelsen kommer fra våre egne erfaringer fra praksis. Vi var bevisste på denne førforståelsen når vi formulerte spørsmålene. Vi benyttet oss av åpne spørsmål for å kunne innhente mest mulig informasjon knyttet til problemstillingen vår. Spørsmålene ble utarbeidet på forhånd og intervjuguide ble godkjent av veileder (se vedlegg 3). Vi valgte å benytte semistrukturert intervju for å få en god flyt i intervjuet og ha mulighet til å stille oppfølgingsspørsmål.

3.3 Valg av informanter og gjennomføring av intervju

Ut ifra formålet til oppgaven og problemstillingen vår, valgte vi ut informanter som vi tenkte kunne ha kunnskaper og ferdigheter til å besvare spørsmålene våre. Dette kalles et strategisk valg (Dalland, 2021, s. 79). Vi valgte å intervju to pedagogiske ledere fra storavdeling og to pedagogiske ledere fra småbarnsavdeling i to ulike barnehager. Begrunnelse av valget for å intervju pedagogiske ledere er for de har en lederstilling og hovedansvaret på sin avdeling. Pedagogiske ledere utarbeider didaktiske planer for å sikre barnas utvikling og deres lovpålagte rett til å få oppleve naturen. Pedagogiske ledere har de nødvendige fagkunnskapene til å kunne besvare vår problemstilling. I rammeplanen for barnehagen står det at «den pedagogiske lederen leder arbeidet med planlegging, gjennomføring, dokumentasjon, vurdering og utvikling av arbeidet i barnegruppen eller innenfor de områdene han/hun er satt til å lede.» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 16).

For å finne bybarnehager som lå i byer eller bynære strøk, brukte vi kart på telefon. Vi laget et informasjonsskriv som inkludert et samtykkeskjema (se vedlegg 1 og 2). Vi laget en liste over aktuelle barnehager og ringte rundt for å høre om det var av interesse for å bli intervjuet omkring valgt tema. Når informantene samtykket til å delta på intervju sendte vi

ut informasjonsskrivet og samtykkeskjemaet via e-post. Intervjuene ble utført i deltakernes respektive barnehager. Det var avsatt møterom til å utføre intervjuene i og informantene var forberedt på at intervjuet kunne ta opp mot 45 minutter. Vi sendte ikke intervjuguiden til deltakerne på forhånd, da vi ønsket at datamaterialet skulle ha et mer spontant og hverdagslig preg. Vi presenterte problemstillingen vår og hensikten med oppgaven før vi stilte spørsmålene. I intervjuet i Barnehage A var vi begge til stede, hvor en utførte intervjuet og en noterte. På grunn av praktiske årsaker fikk ikke A2 informasjonsskrivet på forhånd av intervjuet. Der erfarte vi at informasjonen ble mer personlige preget, og dialogen ble mer hverdagslig. I Barnehage B var bare den ene av oss til stede på grunn av praktiske årsaker.

3.4 Bearbeiding og analyse av data

Underveis i intervjuet ble svarene til deltakerne notert. Rett etter gjennomføringen av intervjuene samarbeidet vi for å renskrive intervjuene, slik at vi skulle få ned på papiret alt det vi hadde hørt informantene si. Vi valgte å dele opp analysen av intervjuene mellom oss, slik at vi begge analyserte svarene fra en ansatt i hver barnehage. En av oss tok småbarnsavdelingen og den andre tok storbarnsavdelingen. Vi sammenlignet de to avdelingene i hver barnehage, og brukte god tid på å diskutere svarene fra informantene. Vi fant felles begreper som gikk igjen i svarene til informantene og laget en oversikt over hovedkategorier og underkategorier. (Disse er presentert i *tabell 1* under resultat.)

3.5 Etiske hensyn

Vi understreket til informantene at det var frivillig å delta på intervjuet, og at de hadde mulighet til å trekke seg uten å måtte avgi en forklaring. I henhold til oppgavens retningslinjer er informantene og deres arbeidssted anonymisert. I alle aspekter av oppgaven var vi bevisst på å ta hensyn til all informasjon som vi fikk av informantene. Vi har også vært bevisste på at våre holdninger ikke skulle prege svarene til informantene, og har stilt oss åpne og undrende til de svarene vi har fått.

3.6 Fordeler og ulemper ved metoden

Vi hadde i utgangspunktet et ønske om å intervju en kommunal og en privat barnehage. Dette var for å se om det var noen store forskjeller, noe vi selv har erfart ved å være i praksis i ulike barnehager. På grunn av streik som pågikk, var det ingen som kunne stille til intervju fra private barnehager. Vi opplevde også vanskeligheter med å finne informanter i de kommunale barnehagene. Vi så på det som en fordel at vi ikke sendte ut intervjuguiden på forhånd, da intervjuet ble mer hverdagslig preget.

Vår manglende erfaring innen intervju som metode kan ha påvirket prosessen. Vi har på tross av dette en oppfatning av å ha fått utfyllende svar under intervjuene som kan besvare vår problemstilling. Ved å bruke semistrukturert intervju hadde vi mulighet til å avklare eventuelle misforståelser og be informanten om å utdype svarene. Til tross for at vi utforsket vår egen førforståelse av problemstillingen, kan vi ikke utelukke at våre egne holdninger kan påvirke måten vi stilte spørsmålene på underveis i intervjuet (Dalland, 2021, s. 85). Vår egen førforståelse kan også ha påvirket analysen og tolkingen av data.

4.0 Resultat

I intervjuene vi utførte kom vi frem til to hovedfunn som vi har presentert under. Analyse av intervjuene avdekket også noen mindre underkategorier. I presentasjonen av dataene bruker vi betegnelsen Barnehage A og Barnehage B. Informantene refereres til som pedagog A1, pedagog B1, pedagog A2 og pedagog B2. Bokstaven refererer til hvilken barnehage informanten er ansatt i, tall 1 refererer til småbarnsavdeling og tall 2 til storbarnsavdeling.

Tabell 1: Presentasjon av funn

Hovedkategori	Underkategori
Pedagogens tanker og oppfatninger om barns naturopplevelser og lek i natur	<ul style="list-style-type: none"> - Hva er natur for deg? - Betydningen av naturopplevelser og lek i natur - Oppfatning om barns lek i natur
Pedagogens erfaringer med tilrettelegging for naturopplevelser og lek i naturen.	<ul style="list-style-type: none"> - Ute- og naturområder - Tur - utfordringer/begrensninger - Pedagogens rolle

4.1 Pedagogens tanker og oppfatninger om barns naturopplevelser og lek i natur

4.1.1 Hva er natur for deg?

Vi valgte å innlede alle intervjuene med å spørre hva pedagogene legger i ordet *natur*. Her svarte pedagogene ved Barnehage A og B nokså likt. De så på natur som noe uberørt som er «skapt fra bunnen av» og «vokser opp av jorden» slik som elver, skog, utmark og fjell. Pedagog B2 sa «at man kan oppleve natur i byer også, men at det gir en annerledes følelse.».

4.1.2 Betydningen av naturopplevelser og lek i natur

Alle pedagogene ved Barnehage A og B svarte at de mente det var viktig at barn fikk oppleve natur. Pedagog A2 fortalte at barnehager i Norge hadde et større fokus på dette, enn for eksempel hennes hjemland som var ett annet land i Europa. Pedagog A1 fremhevet at barna fikk mulighet til å oppleve naturen ved å se, ta på og høre på naturen. Pedagog B2 mente at det var i naturen barn kunne finne ro og tilstedeværelse, samt at det er et sted vi naturlig kan bevege oss fritt. Barna får erfare ulike bevegelser som styrker kroppen og stimulerer sansene med for eksempel dyrelyer, plasking fra en dam eller vann som drypper, sildrer nedover en bekk. Pedagog B1 påpekte at førstehåndserfaringer er viktig på småbarnsavdeling.

Begge barnehagene hadde leker og utstyr som kunne påvirke naturopplevelsen til barna, slik som forstørrelsesglass, mikroskop og insektbokser. Pedagog B2 fortalte også at de ofte pleide å ta med det de finner i naturen tilbake til barnehagen, for å lage for eksempel julepynt. Et annet verktøy de kunne bruke var et kamera som var festet i en snor. Denne kunne føres ned i en maurtue eller inn i et fuglehus slik at barna kunne få se hvordan det ser ut på innsiden. Pedagog B2 påpeker også at «det står litt på oss voksne, at vi husker å ta med slikt utstyr ut hver gang.».

4.1.3 Oppfatning om barns lek i naturen

Pedagog A2 påpekte at barn leker på en annen måte når de er ute i naturen, og at en grunn til dette er at de har andre leker tilgjengelig i naturen enn de har inne. De har også mer ulendt terreng tilgjengelig i naturen, som gjør at de bruker kroppen mer aktivt og annerledes enn de gjør når de er inne. Pedagog B1 forteller: «De får glede av å imitere hverandre ute i naturen og viser en tydelig stolthet når de mestrer for eksempel å komme seg frem og rundt i større områder [...]). Pedagog B2 understreker at barna har mindre konflikter når de er utendørs, fordi de får mer rom og luft rundt seg. Pedagog A1 synes også at barna går mer for egen maskin når de er ute i naturen. «[...] de bruker naturmaterialer som leker og bruker mer av fantasien sin.»

Pedagogene hadde veldig ulike svar på spørsmål om barn trives ute i naturen. Pedagog A1 mente at barns erfaring hjemmefra hadde stor betydning for om de trives ute i naturen. I tillegg har den ansattes holdning til naturen stor påvirkningskraft på barna. Pedagog B1 uttrykket at årstiden og været kan ha stor betydning for barns trivsel ute i naturen. «[...] ved veldig lave temperaturer, eller at de fryser gjør at fort kan bli grinete.».

Tykke klær og votter kan hemme barnas evne til å bevege seg og leke. Det er lettere å leke ute på sommeren og barna ser ut til å trives bedre ute når det er varmt og pent vær.

Pedagog B2 har en oppfatning av at barna leker bedre sammen ute og passer på hverandre. Pedagog A2 mente at det barn sjeldent blir lei av å leke ute, og de finner alltid nye ting å begeistre seg over.

4.2 Pedagogens erfaringer med tilrettelegging for naturopplevelser og lek i naturen.

4.2.1 Ute- og naturområder

Begge pedagogene ved Barnehage B beskriver at de synes at uteområdet er godt tilrettelagt for å utvikle barnas motoriske ferdigheter. Uteområdet er tilrettelagt for at det kan brukes hele året. Pedagog B1 trekker frem at det er «lett tilgang til litt skog med jord og røtter, kontra gummimatter som finnes i flere nyere barnehager.» I barnehage B er det også satt opp fuglekasser, hvor barna kan få se og høre ulike fugler, og legge ut mat til dem.

Pedagog A1 trekker frem at Barnehage A er godt tilrettelagt for alle aldersgrupper, og at det er en fordel at uteområdet ikke er dekket av myk asfalt. Pedagog A2 synes at uteområdet er litt i minste laget, men at det er godt utnyttet med kupert terreng, steiner og trær som barna kan leke i.

I barnehage A har de tilgang til skog ca. 10 minutter unna barnehagen. De har mulighet til å besøke en fritidsgård med ulike dyr, og andre ulike lekeplasser rundt seg. De har også en strand i nærheten, men pedagog A2 sier at «stranda i nærheten bruker vi ikke noe særlig, da personalet ikke har kurs som trengs for å håndtere barn ved vann». Pedagog A1 sier at de kan tilpasse turene etter barnas alder, og at de ofte har mindre stopp underveis om de finner ting barna er interessert i. Pedagog B2 forteller at mange av naturområdene i nærheten har tilrettelagte grusstier, men at det finnes noen skogområder som er helt urørte. Langs grusstiene er det sjø hvor barna kan få mate endene eller se på salamandere, men

påpeker at det betyr at barna må bruke redningsvest. Ellers i skogområdene er det kupert terreng med bratte bakker, mye trær og steiner.

4.2.2 Tur

I barnehage A er det fast turdag hver mandag, men noen ganger går de på tur flere ganger i uka. Pedagog A2 fortalte at de hadde valgt mandag fordi de trodde mange barn hadde vært mye innendørs gjennom helgen, og at dette var en fin måte å starte uken på. Ofte vekslet de mellom noen faste turer, og pedagog A1 understreket at «vi går ut uansett vær og vind [...]». I Barnehage B var det også en fast turdag i uka, og de hadde mange ulike turer de kunne veksle mellom. Det er for eksempel en tur som går opp til et fjell eller til en gård i nærheten som har ulike dyr. Felles for begge barnehagene er at de pleier å ha en lenger tur med førskolebarna, hvor Barnehage A går en topptur og Barnehage B går til et naturreservat.

I Barnehage A var det et mål om at barna skulle gå selv når de var på tur. Pedagog A1 forteller at de aller minste sitter i vogn om turen er lenger enn 15 minutter. Unntaket er om de skal til fritidsgården, da må de ta buss. Alle turene har tilrettelagte stier med enten grus eller asfalt dit de pleier å gå. Slik er det også på turområdene ved Barnehage B, men noen av turene her går gjennom områder med jord og røtter. Pedagog B1 forteller at de bruker vogner på litt lenger turer, og at de «[...] har busstopp rett utenfor, men det vil vi helst unngå.». Pedagog B2 forteller at flere av turene går langs områder hvor det er både sykler og biler, og barna lærer hvordan de skal ferdes i slike omgivelser. På avslutningsturene for førskolebarna må de ta buss eller taxi i begge barnehagene.

Pedagog B2 forteller at «For oss på storbarnsavdeling er det et mål i seg selv, bare det å komme seg ut». Ofte har de ikke konkrete mål for en utflukt, og fokuserer på å lære underveis om det naturen kan tilby. Pedagog B1 understøtter dette ved å si «vi ønsker at barna skal få turglede og fellesopplevelser når vi er i naturen.». I Barnehage A har personalet gjerne vist bilder eller filmer av det de fokuserer på før de drar ut på tur, slik at barna lett kan gjenkjenne for eksempel insekter i naturen. Pedagog A2 forteller at de tilrettelegger for naturopplevelser ved å planlegge turer, gjerne med tilrettelagte aktiviteter som skaper nysgjerrighet og glede hos barna. De bruker de ulike årstidene som inspirasjon,

slik at barna får oppleve hvordan naturen endrer seg. Pedagog A1 understreker at naturen skal være spennende uavhengig av alder.

Pedagog A2 påpeker viktigheten av variasjon, og at de veksler mellom å fortelle barna hvor de skal og la destinasjonen være en overraskelse for barna. I Barnehage B har de gått litt vekk fra å ha fokusområder, og bruker heller årstidene som inspirasjon for barnas utforsking. Pedagog B1 forteller «Vi har mye sanseleker på små barn, gjerne med blader og snø på høsten/vinteren. Vi tar de med inn [...] og ser hvordan den smelter.». Felles for begge barnehagene var at barna ofte fikk komme med ønsker og innspill til hvor de kunne gå på tur. Men at det ikke alltid lot seg gjøre å i møte komme alle ønskene fra barna. Det kunne eksempelvis være hvis det allerede var planlagt et opplegg for den dagen, eller at det oppstod et uventet værskifte.

4.2.3 Utfordring / begrensning

Det var gjennomgående i både Barnehage A og Barnehage B at de pedagogene ikke så noen store begrensninger for at barna skal få utforske naturen. Pedagog B1 og B2 mente begge at barnas bevegelse kunne begrenses noe når de hadde mye klær på seg. Det var allikevel viktig at barna hadde gode nok klær på seg til at de kunne utfolde seg uhemmet uansett vær. Pedagog B1 hadde erfart at barna raskt kunne bli lei eller sinte om de ble kalde eller våte. Pedagog B1 forteller at barna må få lov til å «[...] hoppe i sølepytter, og bli møkkete. Dette bryr vi oss ikke noe om.».

Pedagog A2 dro frem at det var viktig at personalet kunne tilrettelegge med nok ressurser, slik at barna fikk nok hjelp til å kunne utfolde seg selv om de hadde tykk bekledning. Pedagog A1 hadde opplevd at noen barn ikke likte å være ute i dårlig vær, og at det da var opp til den ansatte å skape glede hos barnet til tross for været. Pedagog B1 påpekte at «først og fremst er det viktig å se på hva barna er nysgjerrige etter, og derifra følge rammeplanens føringer.». Ingen av pedagogene i Barnehage A eller B så noen utfordringer med å oppfylle rammeplanens føringer om at barn skal få oppleve naturen.

4.2.4 Personalets rolle

For å kunne skape nysgjerrighet hos andre, mente pedagog B1 at de voksne selv må være nysgjerrige og undrende. De må lytte og skape samspill mellom seg selv og barna; «Jeg føler jeg blir en veiviser som bringer med seg glede sammen med barna. Er det en vannpytt, så hopper jeg i den for å vise at den er gøy». Pedagog B1 tilføyer at det er viktig å være tålmodig og la barna bruke den tiden de trenger på å utforske naturen.

Pedagog B2 fremhever at de er svært åpne for å stille spørsmål til og sammen med barna slik at de kan undre seg sammen. Personalet skal ikke gi barna et fasitsvar på alt de spør om, men oppmuntre dem til å undersøke og tenke selv. Pedagog A1 forteller at de er strenge på at de personalet skal være nede på bakken med barna. Dette er både med hensyn til å skape engasjement og glede, vise respekt, men også av hensyn til sikkerhet. Pedagog B1 påpeker at barna er observante, og de ansatte må «[...] vise at man selv koser seg i naturen, og være et forbilde». Pedagog A2 understreker viktigheten av å støtte og veilede barnet ut ifra barnets individuelle forutsetninger og interesser.

5.0 Drøfting

I dette kapittelet skal vi drøfte funnene fra intervjuene opp mot aktuell teori. Til slutt vil vi komme med en konklusjon på problemstillingen vår.

5.1 Tilgjengelige naturområder og pedagogens evne til å utnytte dem

Vi kan stille spørsmål ved om barnehagens uteområde virkelig kan utfordre barns motoriske ferdigheter like godt som uberørt natur kan. Moser og Martinsen snakker om at uteområdet har en essensiell rolle hos barn med tanke på læring, utfordringer, aktiviteter og utforskning sammen med andre barn (2010, s. 459). Pedagog A2 nevner at uteområdet deres er litt lite. I dag er det ikke et lovfestet krav om hvor mange kvadratmeter uteområdet skal være på, bare en minstenorm. Størrelsen på uteområdet og dens innhold er viktig for å innby til barns lek. Det er også viktig at leketøy som barn ønsker å benytte, ligger lett tilgjengelig (Osnes et al., 2017, s. 182-183).

I barnehage A og B hadde de fokus på å bevare litt av naturen inn i barnehagens uteområder. Her kan barna bruke grovmotorikken til å bevege seg i bakker og i ulent terreng. Ved å beholde planter og trær innenfor barnehagens uteområde, får barna letter mulighet til å se hva som skjer med blomster eller blader gjennom de ulike årstidene. Pedagog B1 nevner at de bevisst unngikk å ha gummimatter rundt lekestativer, slik at barna blir utfordret med å bevege seg på ujevnt underlag når de leker rundt på området. Barnehage B hadde også fuglekasser, slik at barna kunne se, høre og i tillegg mate fugler som eventuelt skulle komme på besøk.

Ved gjennomgang av aktuell litteratur har både Neegaard (2021, s. 249) og Vik et al. (2021, s. 86) påpekt at det er en utfordring at bybarnehager har lite urørte naturområder i nærheten. I begge barnehagene vi intervjuet svarte de at de hadde naturområder i gåavstand fra sin barnehage. For at barn skal få kjennskap til ulike miljøer, må de få leke og skape egne relasjoner der (Fasting, 2017, s. 75-76). Barn har en god egenskap til å se detaljer i et landskap de er i, og gå dypt inn i hvordan en lek i dette området kan foregå. Det er viktig at barn får den gode leken ute i naturen, gjennom at de føler seg trygge (Fasting, 2017, s. 77). Trygghet i naturen kommer gjennom kjennskap til naturområdene, og gode relasjoner med

kjente pedagoger som følger opp barna i deres møte med naturen. Vårt inntrykk er at barn trenger engasjerte pedagoger som eksempelvis kan lære dem navnet på ulike planter eller arter de kommer over, når de befinner seg i naturen.

Fønnebø støtter opp om viktigheten med god kompetanse hos personalet om valg av steder for barna å oppholde seg i (2021, s. 135-136). Det å skape god stedsforståelse hos barna bidrar til å bygge relasjoner til stedet som blir brukt, derfor er det viktig at pedagogen for eksempel har med seg en bok på tur og har en lesesamling sammen med hele barnegruppen. Pedagogene i både barnehage A og B fortalte at det var skogområder med trær og steiner i nærheten, der barna kan bruke fantasien sin til å skape nye bilder av elementene de finner i skogen.

For at barna skal få et optimalt læringsutbytte og glede av naturen, krever det at personalet er aktive og kan undre seg sammen med barna. Pedagog B1 påpekte viktigheten av førstehåndserfaringer i naturen. Barna får verdifulle opplevelser ved å få se på og ta på naturmaterialer som forandrer seg gjennom årstidene, eksempelvis hvordan blader skifter farge og faller av trærne. Dette er noe som Kaarby & Tandberg også nevner (2021, s. 103). Sanderud & Gurholt skriver i sin artikkel om hvor viktig det er at barn er i naturen og skaper egne minner og relasjoner (2014, s. 4). Når en er ute på tur i naturen kommer ofte den risikofylte leken i bruk. Barna klatrer gjerne i trær, hopper fra stein til stein eller løper i ujevnt terreng. De må bruke balansen for å ikke falle eller henge seg fast i røttene som stikker opp. Barn har en naturlig nysgjerrighet til å leke risikofylt lek, og søke etter spenning gjennom grovmotorikk ute i naturen (Sanderud & Gurholt, 2014, s. 5).

I begge barnehagene var de bevisst på hvilke naturområder som var aktuelle for barn å leke i. For at barna skal få et godt læringsutbytte på tur og bruke sansene sine, ligger det hos pedagogen å finne steder som er godt egnet til å nå de ulike målsetningene (Fønnebø, 2021, s. 138). Her så vi både fellestrekk og ulikheter i svarene vi fikk fra informantene. I barnehage A hadde de faste turer de pleide gå til. Når barna var store nok var det ønskelig at de gikk på egne bein, men spesielt de minste barna fikk gjerne sitte i vogn for å spare kreftene til lek i skogen. Pedagogene i barnehage B opplevde gjerne at turen bort til naturområdene var vel så spennende som selve målet. Alle pedagogene nevnte også at de var opptatt av sikkerhet hele tiden.

I naturområder som skog får barn utfordret sine motoriske ferdigheter gjennom bevegelsesglede. Barna utvikler balanse ved å gå oppreist og navigere seg gjennom kupert terreng. Etter hvert som de motoriske ferdighetene forbedres vil barna lære seg ferdigheter som klatring og løping i det kupert terrenget. Kaarby & Tandberg beskriver denne utviklingen som bevegelse, forflytning og manipulering av objekter (2021, s. 102).

Alle pedagogene vi intervjuet hadde en formening om at uteområdene i barnehagene hadde kupert terreng som egnet seg godt til å utvikle barnas motoriske ferdigheter. To av pedagogene uttrykket at de var glade for at barnehagens uteområder ikke hadde gummimatter eller asfalt. Vi har en oppfatning av at pedagogene i begge barnehagene så verdien av å ha naturelementer i barnehagens uteområder. Pedagogiske ledere har viktig kunnskap av naturelementenes betydning for barna utvikling av motoriske ferdigheter. Vi tenker at det er viktig å inkludere pedagogiske ledere i utvikling av nye barnehager etter hvert som utbygging i Norges land foregår. De pedagogiske lederne har kunnskap og erfaringer som bør tas hensyn til når eksempelvis underlaget i barnehagens uteområder skal utarbeides.

5.2 Personalets holdninger til å være ute i naturen og uteområdet

Det var gjennomgående i begge barnehagene at de ansatte ikke så noen utfordringer eller begrensninger for at barna skulle få utforske naturen. Pedagog B1 og B2 påpekte at barns bevegelighet kunne begrenses noe når de var ute og hadde mye klær på seg, spesielt om vinteren. De understreket allikevel at de var nøye på å kle på barna etter været. Gode regn- og vinterklær skal være gode å bevege seg i (Osnes et al., 2017, s. 221-222). Enkelte bobledresser eller varmedresser kan noen ganger bli så tykke at de hindrer barnas bevegelighet. Polvotter kan gjøre at barna får problemer med å gripe ting. Fingervanter i ull kan være et godt alternativ å bruke når det er tørt ute. Stoffet er fleksibelt og barnet kan lettere sanse, holde og gripe om ting. Barn får flere aktivitetsmuligheter ute om vinteren når de kan bruke hendene sine.

Pedagogisk ledere har et ansvar for å hele tiden være i dialog med foreldrene, slik at eksempelvis våte klær blir byttet ut etter en regntung dag, eller at det alltid er tilgjengelig

et klesskift til barnet. Pedagogisk leder må også formidle til foreldrene, på en ordentlig måte, om barnet ikke har varme nok klær. En essensiell ferdighet som pedagog B1 hadde erfart, var viktigheten av å raskt bli kjent med hvert enkelt barn. Ikke alle barn er like flinke til å si ifra om de fryser eller er for varme. Klær må også tilpasset det planlagte aktivitetsnivået (Osnes et al., 2017, s. 222). Vi ble lært i praksis at en enkel måte å sjekke temperaturen til barn, var å stikke hånden sin ned i nakken deres. Pedagog B1 hadde flere ganger opplevd at barna raskt kunne bli lei eller sinte om de var for varme, kalde eller våte. Pedagog B1 forteller at barna må få lov til å «[...] hoppe i sølepytter og bli møkkete. Dette bryr vi oss ikke noe om.».

Pedagog A2 påpekte at det er viktig at personalet i en barnehage har kunnskaper om å tilrettelegge med nok ressurser, slik at barn får hjelp til å utfolde seg til tross for tykk bekledning. I køsituasjoner som påkledning er det viktig at en pedagogisk leder klarer å organisere en god flyt. Pedagog A1 hadde opplevd at noen barn ikke likte å være ute i dårlig vær, og at da er det viktig å prøve å tenke kreativt, å prøve å skape glede hos barnet, til tross for været. Pedagog B1 påpekte at «først og fremst er det viktig å se på hva barna er nysgjerrige etter, og derfra følge rammeplanens føringer.» Vi fikk inntrykk av at alle pedagogene klarte å overholde rammeplanens føringer om at barnas rett til å få oppleve naturen på tross av været. Vi har selv gjort oss noe varierende erfaringer på dette emnet i praksis. Vi mennesker er vi forskjellige, og noen er mer glad i å være innendørs når det eksempelvis regner. Her mener vi at barnehagen som en helhet har et ansvar for å sørge for at alle pedagogene fremviser en felles holdning om at naturen kan være interessant uansett vær. Personalet skal ha god forståelse om barns lek og fysiske aktivitet, og tilrettelegge barns kroppslige lek og nysgjerrighet (Osnes et al., 2017, s. 43).

Barna blir raskt påvirket om personalet ikke er deltakende, engasjerte eller ikke har nok kompetanse omkring aktiviteten. Derfor er dette viktig at personalet er klar over, og har skaffet seg kunnskaper gjennom egenopplevelser og undersøker hvilke styrker man kan bidra med for å være en god voksen for barna. Et godt tiltak når det er krevende forhold utendørs, kan være å oppholde seg ute i kortere perioder når det for eksempel er mange minusgrader, eller ekstremt mye vind. Personalet kan rullere på ulike oppgaver for å få en rettferdig rollefordeling, slik at det ikke alltid er den samme som må være ute i uværet.

5.3 Naturopplevelser og lek i natur

I intervjuene kom det frem at alle pedagogene så på natur som noe som er urørt av mennesker. Pedagog B2 mente at «alt rundt oss er natur, og man kan oppleve natur i byer også, men at det da gir en annerledes følelse.». Pedagog A1 mente at menneskeskapt parker og tilnærmede områder også kan kalles natur. Vi ser på det som en styrke at de pedagogiske lederne i begge barnehagene er flinke til å se mulighetene de har i sitt nærområde. Barn i bybarnehager har den samme retten til å oppleve natur, som barn som går i barnehager i mer landlige områder. Vi stiller oss allikevel kritiske til om noen av disse menneskeskaptede områdene vil kunne gi barna de samme naturopplevelsene som urørt natur.

Litteraturen har svært delte meninger om hvordan natur skal defineres, for natur er gjerne et begrep som har et individuelt preg over seg (Neegaard, 2021, s. 248, Byhring & Syed, 2021, s. 124). Her tenker vi at den måten pedagogen selv definerer natur, vil ha stor betydning for hvilke naturområder de benytter seg av i nærheten. Vi mener at barnehagen som en helhet bør ha fokus på å bli bevisste på egne definisjoner og holdninger. Soga et al. påstår at barn som ikke får oppleve natur vil mangle en del av sin fundamentale omsorg for naturen rundt seg (2016, s. 143).

Moser & Martinsen mener at naturen som en vesentlig rolle i barns helhetlige utvikling (2010, s. 459). Det handler om at barn gjør seg erfaringer gjennom naturopplevelser. Opplevelsene bidrar til at barna blir kjent med hvem de er, hva de liker, hva de tåler og hva de er nysgjerrige på (Neegaard, 2021 s. 252). Når en opplevelse er bevisstgjort, kan det kalles for en erfaring. Skal barn bli bevisst på hva de har opplevd slik at de kan danne seg erfaringer, er det viktig å gi dem anledning til å møte naturen med hele kroppen i et sosialt felleskap sammen med andre.

Begge barnehagene hadde faste turdager, men barnehage A skilte seg litt ut ved å ha mandag som sin turdag. Pedagogene begrunnet dette med at de erfarte at barna gjerne var mye inne i helgene, og at de opplevde at barnegruppene fikk en god start på uken ved å dra ut på tur. Bagøien trakk frem at å møte naturen utløser en indre ro fra følelsene våre (2009, s. 91). Dette er tilnærmet likt til hva Pedagog B2 mente om at «i naturen kunne barna finne roen og tilstedeværelse, samt at det er et sted vi naturlig kan bevege oss fritt». Dette fører

oss videre til det Fasting sier om at naturen som et fristed for barn, hvor de kan finne seg selv, sin plass og væremåte som kan øke deres kreativitet og fantasi (2017, s. 81).

Pedagog A1 fremhevet at barna skal bli gitt mulighet til å oppleve naturen gjennom å se, ta på og høre alt naturen innehar. I barnehage B brukte de gjerne forstørrelsesglass for å se nærmere på naturgjenstander som de finner med seg på turen. Barna er en naturlig nysgjerrighet og ved bruk av forstørrelsesglass kan barna få utforske mer. Dersom barna får prøve å utforske alene kan de finne elementer som de voksne ikke ser. Barna tok gjerne med seg for eksempel blader tilbake i barnehagen for å bruke dem til kunst, og kan se hva som skjer med bladet når det tørker og fulgte med på hele prosessen. Pedagog B2 sa at «det står litt på oss voksne, at vi husker å ta med slikt utstyr ut hver gang.».

Både Osnes et al. (2017, s. 100) og Skår et al. (2016, s. 43) forklarer at når man sanser noe, innhentes det informasjon fra omgivelsene man er rundt og det dannes så en forbindelse. Vi har positive erfaringer med å bruke naturen som et virkemiddel i pedagogiske planer. I en periode hvor barna for eksempel har fokus på farger, kan bladene som faller på høsten være et verktøy for å lære barna om nettopp dette. Barn kan legge bladene på bakken, og få lære hvordan bladene skifter farge fra grønt, til oransje og til slutt brunt. Bagøien nevner at å tilrettelegge for gode opplevelser i naturen kan bidra til økt forståelse for naturens verdi, som videre kan gjøre at barna utfører miljøbevisste handlinger (2009, s. 93-94).

I utforming av pedagogiske planer skal rammeplanen for barnehagen være en pekepinn for ulike emner barna skal få kunnskaper og ferdigheter om. Pedagogene må tilrettelegge for aktiviteter som gir barnet eksempelvis utvikling av grovmotorikk. Skogen er et godt egnet område for å utvikle styrke og balanse. Vi har selv erfaringer med at hinderløype kan være en aktivitet som skaper lekeglede. Her kan barna få være med å lage hinderløypen ved å finne naturmaterialer som for eksempel en avbrukket gren. Pedagogen kan også ha med seg for eksempel et tau som kan knyttes opp mellom to trær. Dette er en gyllen anledning til å la barna få være med å bestemme hvordan løypa skal se ut, og de kan teste den ut før leken begynner.

Lek er et grunnleggende, individuelt fenomen, som barn helt naturlig gjør som en del av utviklingen (Skår et al., 2016, s. 41). Når pedagog A2 påpekte at barn leker på en “annen

måte” i naturen enn andre plasser, ble vi undrende omkring hva som lå i dette. De fleste barn er født nysgjerrige, og blir nødt til å tenke annerledes når de leker i naturen (Änggård, 2009, s. 226). Barn er flinke til å forestille seg at en ting er noe annet, og naturmaterialer er ingen unntak. Et blad, en stein eller en gren har et mangfoldig spekter av inspirasjon til lek i seg selv, og kan lett bli til en mobiltelefon, et slott eller en skje. I tillegg kan de også få menneskelige egenskaper gjennom besjeling, for eksempel at pinnen de har i hånden begynner å snakke. Menneskeskapte leker har gjerne et spesifikt formål. Når barna leker med naturmaterialer legges det et større press på at barnet bruker sin egen fantasi til å tenke kreativt (Änggård, 2009, s. 231). Noen ganger byr naturmaterialene til lek, mens andre ganger blir det leken til ved at barna må anvende materialer de finner underveis.

Pedagog A1 syns at barn “går mer for egen maskin når de er ute i naturen”. Barna har som oftest klare formeninger om hva de vil leke, og når de er ute i naturen blir de nødt til å gjøre seg mer tydelige (Änggård, 2009, s. 2009). Regien i leken behøver en ekstra innsats, særlig ved bruk av naturmaterialer som må forstås av alle som deltar i leken.

Kommunikasjonsevnen og språket til barna blir både stimulert og utviklet på en annen måte. Ute har barn større rom rundt seg, noe som gjør at tankene får mer ro til å kunne formidle hva de føler og mener på en god måte til andre. Pedagog B1 mente at det kanskje på denne måten oppstår mindre konflikter mellom barna. Hvilken type lek som oppstår i naturen har mye med hvilket miljø de er omringet av, og rollelek i form av familielek er et av de vanligste temaene barn leker i naturen (Änggård, 2009, s. 255). De gjør hverdagslige rutiner som de har observert hjemmefra som f.eks. å lage mat, vasker opp eller feie gulvet ved bruk av naturmaterialer. Pedagog B2 har en oppfatning av at barna leker bedre sammen ute og passer på hverandre.

I barnehage B fortalte begge pedagogene at de gjerne hadde en aktivitet planlagt når de kom frem på et naturområde i nærheten. Vi er undrende omkring i hvor stor grad leken i naturen bør være planlagte aktiviteter, og hvor mye skal være fri lek. Det er positive og negative sider med planlagte aktiviteter for barna. Ved planlagte aktiviteter kan de voksne hjelpe barna med å komme i gang med en lek, på et nytt sted og bidra til å skape samhold i barnegruppen. Etter hvert vil det trygge og gode samholdet barnet har med barnegruppen og den voksne øke sjansen for egeninitiert og fri lek. De blir mer sansesøkende og

utforsker naturen som en arena for lek tidligere og på egenhånd, når omgivelsene deres føles gode og frydefulle. (Fasting, 2017, s. 63).

De pedagogiske lederne i begge barnehagene hadde en innstilling om at de drar ut i naturen uansett vær, og hadde fokus på at barna skulle få oppholde seg i naturen. Ut ifra svarene og de generelle holdningene til alle pedagogene fikk vi et inntrykk at de så flere muligheter enn begrensninger. Det er holdninger som dette, som bidrar til at læringsutbyttet til barna blir forsterket. Fasting nevner at bruken av naturen er med på å inspirere barn til å anvende kreativiteten og utforske med kroppen i ulike situasjoner (2017, s. 80-81).

Det er viktig å erfare naturen gjennom alle årstider, for den kan invitere til ulike typer lærdom og erfaringer. Områdene vi besøker på våren/sommeren kan bidra til kunnskap om for eksempel dyrearter og planter som kommer frem, større mulighet for bevegelse, ulike lukter og inntrykk. Mens høst/vinter også kan bidra til dette, kan det også frembringe forståelse om hvordan naturen og temperaturen endrer seg, dyrene som går i dvale og hvordan finne kreative løsninger når man leker med snø. Det er utrolig mye av det vi kan gjøre inne, som man også kan gjøre ute, og naturen kan bidra til hva enn man måtte ønske.

6.0 Avslutning

Forskningsprosessen i bacheloroppgaven har vært lærerik, og vi sitter igjen med mange nye inntrykk og ideer som kan brukes videre i vår yrkesutøvelse. Vi har fått et nytt syn på hvordan pedagogiske lederne i by- og bynære barnehager jobber for å kunne gi barna gode naturopplevelser. Utbygging av byer og tettsteder går på bekostning av naturområder, og dette setter krav til både barnehagen som helhet og den pedagogiske lederens kreativitet.

Viktigheten av å gi barna gode erfaringer knyttet til opplevelser utendørs har kommet tydelig frem i denne oppgaven, og bidrar til å forme de verdiene og holdningene barna har med naturen videre i livet. Engasjement for naturen kan på sikt bidra til fornuftige fremtidsrettede valg. Holdningene til den pedagogiske lederen er avgjørende for de naturopplevelsene barna får, og vi anser det som avgjørende at naturen brukes for å oppnå de målene som settes i barnas utvikling. Faglitteratur og forskning peker på at barnets eksistensielle utvikling påvirkes av møtet med naturen. Den pedagogiske lederen har et ansvar for å engasjere seg i barnas møte med naturen, og skal glede og undre seg sammen med barna.

Funnene i oppgaven har gitt oss ny kunnskap som vi kan ta med oss videre i arbeidslivet, og vi vil være bevisste på de disse aspektene når vi selv skal legge til rette og planlegge en barnehagehverdag. Vi er i tillegg flere erfaringer rikere omkring det praktiske med å skrive en forskningsoppgave, og ta et dypdykk i et område vi finner interessant. Intervju som metode har gjort at vi fått verdifulle erfaringer knyttet til å innhente kvalitative data som kan belyse en problemstilling. Vårt arbeid med dette temaet har fremhevet behovet for videre forskning, og at den pedagogiske lederen har de nødvendige kunnskaper og erfaringer som belyser naturens uvurderlige innvirkning på barnets læring og utvikling.

7.0 Litteraturliste

Änggård, E. (2009) Skogen som lekplats: Naturens material och miljøer som resurser i lek. *Nordic studies in education*. 29(2), 221-234.

<https://www-idunn-no.ezproxy.uis.no/doi/full/10.18261/ISSN1891-5949-2009-02-05>

Bagøyen, T. E. (2003). Barns lek i naturen. I Bagøyen, T. E. (Red.), *Barn i friluft; Om verdifullt friluftsliv* (s. 63-78). Sebu forlag.

Bagøyen, T. E. (2003). Barn og natur i samspill. I Bagøyen, T. E. (Red.), *Barn i friluft; Om verdifullt friluftsliv* (s. 63-78). Sebu forlag.

Barnehageloven. (2005). Lov om barnehager (LOV-2005-06-17-64). Lovdata.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>

Byhring A.K & Syed, B.F (2021). Flere tilnæringer til utdanning for bærekraftig utvikling i en mangfoldig by. I Jørgensen-Vittersø, K.A. & Vik, U. (Red.). *Barn i by: Natur, helse og bevegelse i byer og bynære strøk* (s. 119-132). Universitetsforlaget.

Christoffersen, L. & Johannessen, A. (2012). *Forskningsmetode for lærerutdanningene*. Abstrakt forlag.

Dalland, O. (2021), *Metode og oppgaveskriving* (7.utg.). Gyldendal.

Fasting, M.L. (2017) *Barns utelek*. Universitetsforlaget.

Jensen, A. (2003). Veiledning i friluftsliv for barn og unge. I Bagøien, T. E. (Red.), *Barn i friluft; Om verdifullt friluftsliv* (s. 63-78). Sebu forlag.

Jørgensen-Vittersø, K. A. & Kaarby, K. M. E. (2021). På spor etter drabantbyens steder for barns lek og bevegelse. I Jørgensen-Vittersø, K.A. & Vik, U. (Red.). *Barn i by: Natur, helse og bevegelse i byer og bynære strøk* (s. 219-245). Universitetsforlaget.

Kaarby, K. M. E., & Tandberg, C. (2021). Bevegelsesglede og naturfaglig utforsking i sentrumsbarnehager – et mulig oppdrag?. I Jørgensen-Vittersø, K.A. & Vik, U. (Red.). *Barn i by: Natur, helse og bevegelse i byer og bynære strøk* (s. 99-118). Universitetsforlaget.

Kunnskapsdepartementet (2017). *Rammeplanen for barnehagen: Forskrifter om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Utdanningsdirektoratet.
<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan-for-barnehagen/>

Moser, T. & Martinsen, M. T. (2010). The outdoor environment in Norwegian kindergartens as pedagogical space for toddlers` play, learning and development. *European Early Childhood Education Research Journal*, 18(4), s. 457-471.
<https://doi.org/10.1080/1350293X.2010.525931>

Needgaard, H. (2021). Barnehagens friluftsliv i storbyen. I Jørgensen-Vittersø, K.A & Vik, U (Red.) *Barn i by: Natur, helse og bevegelse i byer og bynære strøk* (s. 248-260). Universitetsforlaget.

Osnes, H., Skaug, H. N., & Kaarby, K. M. E. (2017). *Kropp, bevegelse og helse i barnehagen* (2.utg.). Universitetsforlaget.

Sanderud, J. R. & Gurholt, K. P. (2014). Barns nysgjerrige lek i natur: utforskende dannelse. *Nordic Studies in Education*, 34(1), s. 3-20.

<https://www-idunn-no.ezproxy.uis.no/doi/10.18261/ISSN1891-5949-2014-01-02>

Skår, M., Gundersen, V., Ingebrigtsen, K., Stordal, G., Tordsson, B., Wold, L. C., & Follo, G. (2016). Barns lek i natur – i spennet fra selvutfoldelse til kontroll. *Barn - forskning om barn og barndom i Norden*. (34(2).

<https://doi.org/10.5324/barn.v34i2.3619>

Soga, Gaston, K. J., Koyanagi, T. F., Kurisu, K., & Hanaki, K. (2016). Urban residents' perceptions of neighbourhood nature: Does the extinction of experience matter? *Biological Conservation*, 203, 143–150.

<https://doi.org/10.1016/j.biocon.2016.09.020>

Vik, U., Botne, S.S. & Sandbakken, M. (2021). Artar som kan skape tilhørslse til natur på barnehagen sitt uteområde. I Jørgensen-Vittersø, K.A. & Vik, U. (Red.), *Barn i by: Natur, helse og bevegelse i byer og bynære strøk* (s. 85-98). Universitetsforlaget.

8.0 Vedlegg

8.1 Vedlegg 1

Vil du bli intervjuet vedrørende en bachelor-oppgave om natur, helse og bevegelse?

Svar:

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å finne ut hvordan barnehagen bruker sine naturområder.

I dette skrevet gis du informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Vi ønsker å forske på fagområdet natur, helse og bevegelse. Vi vil se nærmere på hvordan personalet i barnehagen tilrettelegger for at barna får erfaringer med, og opplevelser i naturen. Vi ønsker å skape et grunnlag for videre arbeid mot en bacheloroppgave gjennom å innhente informasjon fra intervju på én storbarn- og én småbarnsavdeling.

Problemstillingen for prosjektet vårt er: Hvordan tilrettelegger personalet i bynære eller bybarnehager for at barn skal få erfaring og opplevelser i naturen?

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta pga din stilling som barnehagelærer og barnehagens lokasjon.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet innebærer det at du er med på ett intervju. Intervjuet vil vare i maks 30 minutt og vil bestå av ca. 15 spørsmål. Prosjektdeltaker vil ikke få mottatt forskningsspørsmålene i forkant da vi ønsker å få mest mulig «her og nå» svar til forskningsprosjektet vårt. Intervjuet vil foregå med en til to intervjuere og en informant til stedet. Det vil bli tatt notater fra intervjuet.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil uansett bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Det vil kun være prosjektansvarlig som har tilgang til dine privatopplysninger. Informasjonen du gir i intervjuet vil bli anonymisert og delt med veileder.

Navn og kontaktopplysningene dine vil bli lagret på prosjektansvarlig sitt skriv og vil bli slettet etter oppgaven er levert inn.

Intervjudeltakerne vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjonen.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes **04.01.23**. Ved prosjektslutt vil personopplysninger slettes.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,

å få rettet personopplysninger om deg,

få slettet personopplysninger om deg,

få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og

å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Ane Fløisvik

Tlf: 40618936

mail: ane_ikkje@hotmail.com

Mathilde Høgstøl

Tlf: 48089888

mail: mathilde11@live.no

Med vennlig hilsen

Ane og Mathilde

8.2 Vedlegg 2

SAMTYKKEERKLÆRING

Tilpass avkryssingsboksene etter hva som er aktuelt i ditt prosjekt. Det er mulig å bruke punkter i stedet for avkryssingsbokser.

Jeg har mottatt og forstått informasjon om

..... og har fått anledning til å stille spørsmål.

Jeg samtykker til:

å delta i **intervju**

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, 04.01.23

Prosjektdeltakers navn med blokkbokstaver:

.....
.....

.....
.....

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

8.3 Vedlegg 3

INTERVJUGUIDE

Anonymiser hvilke barnehagen og avdeling:

Spørsmål 1

Kan du beskrive hva natur er for deg?

Spørsmål 2

Syns du at det er viktig at barn får oppleve natur? Hvorfor?

Spørsmål 3

Hvordan ser barnehagens uteområde?

Spørsmål 4

Kan du beskrive naturområdene dere har tilgang på og hvor ligger de? Hva slags type naturområder er det? skog? Vann? Gress?

Spørsmål 5

Har dere faste turplasser dere går til? - varierer dere? Evt. begrunn hvorfor de har f.eks. faste turplasser.

Spørsmål 6

Får barna medvirke i valg av steder å dra på tur til? Hva tenker du omkring barns medvirkning omkring å være i naturen?

Spørsmål 7

Hvordan kommer barnehagen seg til naturområder? (Buss/vogn/tog/taxi, hvordan er veien og avstanden dit?) Beskriv detaljert

Spørsmål 8

Har dere tilgang på noen ressurser for at barna får oppleve natur? Hvilke? Med ressurser så tenker vi på hjelpemidler, verktøy eller kompetanse innenfor faget?

Spørsmål 9

Føler du at det er noe som setter begrensinger for barnas mulig til å oppleve naturen? Evt hva?

Spørsmål 10

Ser dere noen utfordringer med å oppfylle rammeplanen føringer om at barn skal få oppleve natur? Vi tenker basert på at barnehagen er en bybarnehage

Spørsmål 11

Hvordan legger dere til rette for at barna kan oppleve naturen på småbarn-/storbarnsavdeling? Hva har dere som mål for utflukten og hva legger dere vekt på at barna skal få igjen for ved å være ut i naturen?

Spørsmål 12

Hvordan legger dere til rette for å skape nysgjerrighet blant barna innenfor natur?

Spørsmål 13

Opplever du at barna leker annerledes i naturen enn ellers? Hvordan? Hva gjør de helt konkret?

Spørsmål 14

Trives barn når de er ute i naturen? Forklar

Spørsmål 15

Hvordan ser du på din rolle når du tar med barna ut i naturen? Har du andre roller der enn når barna leker i barnehagen? Evt. hvordan da?

